
Ю. Г. Барабаш, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук, головний науковий співробітник Сектору конституційного та адміністративного права НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України
ORCID ID : 0000-0003-1145-6452

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ПИТАНЬ ПОЛІТИЧНОЇ СФЕРИ У ДЕРЖАВНО- ПРАВОВІЙ ПРАКТИЦІ УКРАЇНИ

Анотація. *Стаття присвячена проблематиці конституціоналізації (урегулюванні на рівні Конституції та конституційних законів) окремих питань політичної сфери, таких як організація внутрішньої діяльності парламенту та визначення засад внутрішньої та зовнішньої політики, що мала місце у державно-правовій практиці України.*

Ключові слова: *конституціоналізація, конституційний статус парламентської більшості, предмет Конституції, основи зовнішньої та внутрішньої політики.*

Постановка проблеми. Однією з проблем, які стоять перед такими молодими демократіями, як Україна, є налагодження такої взаємодії між вищими владними інституціями (і всередині них, коли йдеться про колегіальні органи влади), що дозво-

ляло б діяти безконфліктно або, принаймні, уникаючи гострого протистояння. Справа в тому, що постійне експериментування не лише з виборчими системами, а й навіть із формами правління (за цей час в Україні були випробувані президентська (у період дії Конституційного договору — навіть суперпрезидентська, коли уряд повністю залежав лише від Президента), президентсько-парламентська і парламентсько-президентська форма організації влади), впливають на ситуацію в країні.

При цьому щоразу порушувалося питання щодо вдосконалення за допомогою тієї чи іншої моделі (тобто за допомогою перерозподілу повноважень між парламентом та Президентом) функціонування всього владного механізму. Саме в цьому, на думку натхненників конституційних реформ, полягав єдиний можливий варіант вирішення складних ситуацій у вищих владних ешелонах.

Одночасно з цим застосовувався й інший рецепт — за допомогою розширення предмета конституційного регулювання спробувати вирішити питання про зловживання вищими посадовими особами своїми владними прерогативами, або надання правової форми політичним (по суті) інститутам та процесам. Зокрема, у процесі конституційної реформи 2004 р. було конституціоналізовано такі питання, як формування парламентської коаліції та промугляція спікером парламенту закону, щодо якого було подолано вето Президента. Крім того, після скасування конституційної реформи депутати зробили вдалу (з процедурної точки зору) спробу унормувати за допомогою ухвалення відповідного закону абсолютно політичне питання основ зовнішньої та внутрішньої політики, тобто здійснити конституціоналізацію другого рівня (або порядку) таких чутливих до зміни політичних настроїв у суспільстві питань.

У лютому 2014 року Верховна Рада на хвилі революції Гідності конституційною більшістю в 386 голосів прийняла за основу та в цілому проект Закону про відновлення дії окремих положень Конституції України (№ 4163) і таким чином де-факто повернула в дію Конституцію 2004 року. Це стало однією з головних умов подолання політичної кризи. Після відновлення Конституції 2004 р. та обрання Президентом України П. По-

рошення останній ініціював черговий раунд конституційного процесу та розробку нової Конституції. Створенням Конституційної комісії для вдосконалення конституційно-правового регулювання суспільних відносин розпочав свою каденцію і Президент Зеленський. Таким чином, фактично, вся новітня історія України – це безперервний конституційний процес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження окремих аспектів конституціоналізації питань політичної сфери здійснювали такі науковці, як Н. Агафонова, О. Бориславська, Л. Бутко, В. Горбатенко, Т. Грицкевич, А. Колодій, А. Крусян, В. Сухонос, В. Шаповал, Ю. Шемшученко та інші. Однак цілісне дослідження означених питань на сьогодні в науці конституційного права відсутнє.

Метою статті є висвітлення проблемних аспектів конституціоналізації питань політичної сфери у сучасній державно-правовій практиці України.

Виклад основного матеріалу. Конституція України 1996 року стала новою сторінкою в історії вітчизняного державотворення і сформувала подальший напрямок розвитку української держави. Процес її підготовки тривав шість років – з 1990 по 1996 рік. При цьому всього було запропоновано 15 проектів Конституції України – від Конституційної комісії, політичних партій, науковців. Конституція закріпила правові основи незалежної України, її суверенітет і територіальну цілісність, створила необхідні умови для діяльності державних структур і відносин між ними, стала важливим кроком уперед у забезпеченні прав людини і громадянина в Україні. Сам факт її прийняття надав стабілізуючий вплив на ситуацію в країні.

Однак, у Висновку Венеціанської комісії від 11 березня 1996 року щодо проекту Конституції України, підготовленого Конституційною комісією, були не тільки відзначені прагнення України стати демократичною європейською державою, що захищає права людини, а й низка проблемних моментів, що, на думку експертів, мали системний, доктринальний характер [1].

По-перше, закріплений у першому розділі принцип поділу державної влади на три гілки не повною мірою реалізується

в інших нормах Конституції (звідси, зокрема, з'являється і невизначений статус Конституційного Суду України, якому присвячено окремий розділ).

По-друге, не зовсім вдало здійснено проголошення людини вищою соціальною цінністю як принципу основ конституційного ладу, оскільки таким чином створюється враження, що індивід розглядається тільки в контексті певних завдань суспільства, тоді як мова повинна йти про «унікальність, непорушність та незрівнянність цінності людини та її гідності, що перевершують державу».

По-третє, детальний опис економічних, соціальних та екологічних прав може створити труднощі для їх захисту в суді.

По-четверте, деякі обмеження прав людини в проекті Конституції занадто сумнівні з погляду пропорційності та доцільності. Зокрема, є сумніви щодо обґрунтованості встановлення в деяких випадках до десяти обмежень у реалізації основних прав громадян (Як це, наприклад, має місце щодо свободи думки та слова).

По-п'яте, пропоновану змішану форму правління, де легітимований на виборах президент стане виступати протиборчою парламента стороною в питаннях про домінуючий вплив на виконавчу владу та визначення внутрішньої і зовнішньої політики в цілому, буде складно реалізувати [1].

Отже, у своїх висновках Венеціанська комісія, дійсно, говорить про те, що проект загалом непоганий, проте така характеристика дається нею в контексті історії конституційного процесу в Україні та порівняно з попередніми редакціями Конституції.

Недоліки конституційного тексту знайшли свій вияв у практиці взаємовідносин між гілками влади. Справжньою проблемою у законодавчому процесі, після набуття чинності Конституцією 1996 року, стало періодичне ігнорування Президентом України Л. Кучмою вимог ч. 4 ст. 94 Основного Закону щодо обов'язковості підписання главою держави закону, вето на який було подолано Верховною Радою. Як хрестоматійний випадок в літературі описується «блукання» з парламенту до Адміністрації Президента і назад Закону «Про місцеві державні адміністрації».

ції». Глава держави неодноразово застосовував до цього закону право вето і двічі Верховна Рада це вето долала. Однак Л. Кучма відмовлявся підписувати цей акт, щоразу повертаючи його до законодавчого органу, вказуючи при цьому на те, що «зусилля головуючого на засіданнях Верховної Ради України спрямовані не на забезпечення всебічного обговорення пропозицій Президента України та дотримання передбаченої Конституцією України процедури, а на подолання вето будь-яким шляхом. Питання неправомірно багаторазово ставилося на голосування, допускалося голосування за відсутніх народних депутатів України, у тому числі тих, які перебували за межами України» [2].

Справді, така аргументація варта уваги. Проте, на нашу думку, незважаючи на статус гаранта Конституції, Президент навіть у таких випадках зобов'язаний підписати закон, щодо якого подолано вето, бо тільки Конституційний Суд має право, оцінивши всі факти порушення конституційної процедури прийняття закону, визнати останній таким, що не відповідає Конституції. Глава держави після підписання закону може звернутися до Конституційного Суду для розгляду такого питання. (При цьому звертає на себе увагу те, що в інших ситуаціях Президента не бентежили подібні порушення порядку прийняття законодавчого акта (зокрема, голосування за відсутніх депутатів, яке було «доброю» практикою тих часів, і він оперативно підписував такі акти).

Тому в ході конституційного реформування було ухвалено кардинальне рішення боротися з цими явищами ігнорування конституційних приписів шляхом наділення правом промультгації закону (за своїм підписом) Голову парламенту, якщо Президент відмовиться підписувати такий закон. Як показала практика застосування нової норми, ефект дуже часто виходив зворотним. В одних ситуаціях спікер підписував закон, у який після вето Президента потрапляли нові норми (тобто фактично новий закон) [2], а в інших, через політичні міркування, взагалі відмовлявся виконувати приписи Конституції. Так, зокрема, сталося із Законом України «Про тимчасові слідчі комісії, спеціальну тимчасову слідчу комісію та тимчасову спеціальну комісію Верховної Ради

України», щодо якого вето Президента В. Ющенка було подолано 16 березня 2006 р. Однак після відмови В. Ющенка підписати цей Закон, вимогу ст. 94 Конституції не виконав і спікер парламенту [3] .

Іншим небезперечним моментом є нормування питань зовнішньої політики України. У цьому контексті хотілося б зазначити наступне.

Одним із важливих завдань, які були виконані під час прийняття Декларації про державний суверенітет, стало визначення засад внутрішньої та зовнішньої політики. Окремі з них досі відіграють певну політичну роль при прийнятті важливих державних рішень. Водночас, значення Декларації як основного документа, що визначає основи зовнішньої та внутрішньої політики після ухвалення Основного Закону 1996 р., є скоріше історико-політичним, ніж конституційно-правовим. Справа в тому, що 28 червня 1996 р. було визначено новий конституційний устрій зі своїми основами та інститутами. Це чітко впливає із природи прийнятої Конституції (див. Рішення Конституційного Суду України від 11 липня 1997 р. № 3-зп та від 5 жовтня 2005 р. № 6-рп/2005).

Події навколо ухвалення парламентом 1 липня 2010 р. Закону «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики», а також ажіотаж щодо важливості цього документа для державного розвитку, який мав місце у політикумі та в засобах масової інформації того часу, змусили ще раз уважно проаналізувати Конституцію, як головний програмний документ у сфері зовнішньої та внутрішньої політики.

Насамперед акцентувалася увага на тому, що, не маючи такого акту, не можливо було гарантувати послідовність державного розвитку через існування потенційної загрози змінювати зовнішній та внутрішні курси після кожних чергових виборів. Крім того, ухвалення цього закону поставило крапку у суперечці щодо ідеології подальшого розвитку держави. Однак, наскільки це відповідає дійсності, можна зрозуміти лише чітко визначивши роль парламенту у механізмі зовнішньої та внутрішньої політики (особливо у співвідношенні з функціональним призначенням інших вищих владних установ), а також врахову-

ючи значення Конституції, як базового для таких ідеологічних моментів документа.

Почати, мабуть, треба з другого питання. У цьому контексті слід погодитися зі спеціалістами Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради, які у своєму висновку на проект зазначеного закону вказали, що «єдиним нормативно-правовим актом, який має універсальний характер і всеохоплюючий предмет правового регулювання, а тому виступає ядром системи законодавства (і системи права), є Конституція України», а тому, «очевидно, жоден інший закон за своєю природою не може відігравати роль системотворчого ядра для законодавства (і системи права) загалом» [4]. Справді, як інакше можна охарактеризувати переважну більшість положень Розділу I та II, а також окремі положення інших структурних частин Конституції, як не «основи внутрішньої та зовнішньої політики»? Можна поставити питання й інакше: якщо положення, закріплені у прийнятому законі, є основами державної політики, то як тоді можна охарактеризувати, наприклад, положення ст. 18 Конституції про те, що «зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів та безпеки шляхом підтримки мирної та взаємовигідної співпраці з членами міжнародної спільноти на основі загальновизнаних принципів та норм міжнародного права»? На наш погляд, поставлені питання є риторичними, однак причини появи зазначеного закону можна з'ясувати, проаналізувавши перше із зазначених питань.

Підставою для внесення до порядку денного парламенту проекту вказаного акта стало, по-перше, положення п. 5 ч. 1 ст. 85 Конституції України, згідно з яким Верховна Рада визначає засади внутрішньої та зовнішньої політики, а також права позиція Конституційного Суду України про те, що Верховна Рада України виключно законами визначає такі засади (абз. 3 п. 3.1 мотивувальної частини Рішення від 15 січня 2009 р.). № 2-рп/2009). Разом з тим, наскільки правомірною була подібна постановка питання при конструюванні конституційного статусу органу законодавчої влади? З урахуванням усіх обставин, які мали місце під час прийняття Основного Закону, складається-

ся враження, що депутати не мали бажання повністю втрачати контроль над поточною діяльністю Кабінету Міністрів, а тому й зафіксували у 85 статті норму, яку можна трактувати так розширювально.

Однак, наскільки правомірним і логічним був даний крок, з урахуванням хоча б тієї обставини, що, крім визначення засад внутрішньої та зовнішньої політики, Верховна Рада при формуванні Уряду повинна затверджувати Програму діяльності цього Уряду (п.11 ч.1 ст. 85 Конституції). Більше того, як впливає із змісту ч. 5 ст. 114 Основного Закону Прем'єр-міністр України спрямовує роботу Кабінету Міністрів на виконання саме Програми діяльності Кабінету Міністрів України, схваленої Верховною Радою України. Програма Уряду не є планом конкретних кроків, а містить схожі основні моменти (можливо, у більш детальному вигляді), як і зазначений закон.

Крім того, згідно з чинною Конституцією (п.3 ст. 106), Президент України здійснює керівництво зовнішньо-політичною діяльністю держави. І це є цілком обґрунтованою нормою з огляду на місце глави держави у владній системі. У нашому розумінні Президент як суб'єкт, легітимований народом, має всі підстави діяти як політик, обираючи відповідні вектори зовнішньої політики. Як тут не пригадати правову позицію Конституційного Суду Румунії (країни з такою самою змішаною формою правління): «...конституційні прерогативи Президента, надані йому внаслідок демократичної легітимації за результатами прямих виборів, потребують активної ролі Президента, його присутність у політичному житті не може бути обмежено простою, символічною та штучною діяльністю» (Консультативний висновок від 18 квітня 2007 р. № 1/2007).

Більше того, у питаннях зовнішньої політики позиції глави держави є домінуючими. Про це чітко заявив Конституційний Суд України у справі щодо конституційності Указу Президента України «Про деякі питання керівництва зовнішньополітичною діяльністю держави»: «Верховна Рада України, Президент України та Кабінет Міністрів України наділені окремими конституційними повноваженнями у сфері зовнішньополітичної діяльності, але лише Президент України як голова держави наділений

повноваженнями здійснювати керівництво цією діяльністю... Це означає, що глава держави не лише здійснює загальний напрямок зовнішньополітичного курсу держави, згідно з визначеними Верховною Радою України основами зовнішньої політики України, а й застосовує відповідні засоби впливу на діяльність суб'єктів зовнішньополітичної діяльності з метою забезпечення національних інтересів та безпеки України» (Рішення від 15.02.2009 р. № 2-рп/2009) [5]. При цьому Суд не розшифрував формулу «визначає основи зовнішньої політики» щодо Верховної Ради, мабуть тому, що така компетенція парламенту не була предметом судового розгляду.

Проте навряд можна просто замовчувати це питання, роблячи прямі посилання конституційний текст. На нашу глибоку думку, існування такої моделі визначення політичного курсу є а ргіогі досить конфліктогенною ситуацією. Справа в тому, що два легітимовані народом центри влади потенційно можуть конкурувати у впливі на урядову діяльність. Безперечно, що у глави держави таких важелів впливу набагато більше. Водночас парламент за допомогою такого інструменту, як законодавче визначення засад внутрішньої та зовнішньої політики, може значно коригувати діяльність виконавчих структур. Тому така певна дихотомічність має бути надалі вирішена на користь одного суб'єкта. У будь-якому разі має бути створений такий механізм, де існував би єдиний і при цьому відповідальний центр прийняття рішень. Очевидно, що за існуючих політико-правових умов та з урахуванням практики державотворення таким центром має бути Президент України.

При цьому ми абсолютно не заперечуємо необхідності співпраці між парламентом, главою держави та Кабінетом Міністрів з усіх напрямків державної політики, зокрема й у сфері зовнішньої політики. Разом з тим, такі форми взаємодії повинні спиратися на політичний діалог, який є іманентним елементом демократичного управління.

Доречно згадати і те, що класичним засобом узгодження позицій Президента та парламенту з питань зовнішньої політики є обов'язковість стадії ратифікації Верховною Радою міжнародних договорів, підписаних Президентом чи за його дору-

ченням тим чи іншим міністром. Саме на цьому етапі розбіжності, що виникли з питань зовнішньої політики, можуть бути остаточно вирішені самим парламентом (зокрема, шляхом ухвалення закону про ратифікацію із застереженнями).

На додаток, цілком природним є погодження Урядом свого бачення вирішення питань внутрішньої та зовнішньої політики під час затвердження Програми діяльності Кабінету Міністрів.

Щодо засад політики, то вони давно визначені в Конституції України, а їх змістовне наповнення здійснюється за результатами чергових президентських і парламентських виборів, коли український народ наділяє мандатом довіри відповідні владні інститути. Формалізація цього наповнення відбувається на рівні Програми діяльності Уряду.

До подібних міркувань можна додати закордонну практику визначення на конституційному рівні функціонального призначення вищих органів влади, особливо в країнах, що запровадили напівпрезидентську форму правління.

Так відповідно § 93 Конституції Фінляндії зовнішня політика здійснюється під керівництвом Президента Республіки спільно з Державною радою. Однак Едускунта ратифікує та денонсує міжнародні угоди та ухвалює рішення про набуття чинності міжнародними угодами в частині, встановленій Конституцією. Рішення з питань миру та війни Президент ухвалює за згодою Едускунти [6]. Більш широко сформульовані повноваження Президента Литви: «Президент... вирішує найважливіші питання зовнішньої політики і разом із Урядом здійснює зовнішню політику» (п.1 ч.1 ст. 84 Конституції) [7].

Повертаючись до питання про правову природу закону про засади внутрішньої та зовнішньої політики не можна не відзначити й те, що він матиме певне обмежувальне значення для самого парламенту. Адже в нашій системі права відсутні так звані конституційні закони, і тому він зможе бути будь-якої миті змінений самою Верховною Радою.

Ще раз наголосимо на необхідності визначення більш чітких підходів до розуміння значення конституційних принципів у вирішенні політичних питань. Взагалі такі роздуми підштовхують до аналізу ще більш значимої для конституційно-правового

розвитку проблеми – політика як об’єкт конституційного регулювання. Звичайно, що в межах статті складно навіть продемонструвати багатоаспектність такої проблематики, не кажучи вже про способи її вирішення. Водночас замислюватися над цими питаннями слід уже сьогодні з огляду на проголошений главою держави курс на модернізацію конституційного ладу.

Слід зазначити, що для країни, яка обирає для себе шлях демократизації, завжди існує проблема гарантування основних цінностей, які були взяті як орієнтир. Нерідко таке занепокоєння має наслідком розширення традиційного предмета Конституції за рахунок включення до її тексту принципів політики у певних сферах суспільного життя. Як приклад можемо навести ст. 80 Конституції Португалії, якою встановлювалися такі принципи соціально-економічної політики держави: «...підпорядкування економічної влади демократичної політичної влади; співіснування державного сектору, приватного сектору та кооперативного та громадського сектору, заснованих на відповідних формах власності на засоби виробництва; свобода підприємницької організації та ініціативи у рамках змішаної економіки; узагальнення засобів виробництва та земель а також природних ресурсів відповідно до суспільних інтересів; демократичне планування соціально-економічного розвитку; захист кооперативної та суспільної власності на засоби виробництва; участь організацій, які представляють трудящих, та організацій, які представляють економічно активних осіб, у визначенні основних соціально-економічних заходів» [8].

Зрозуміло, що виділення на конституційному рівні подібних засад дозволяє раз і назавжди визначити курс розвитку державності. Разом з тим, щоб подальший конституційний розвиток відповідав умовам демократичного управління, ми повинні мати чітко визначену доктрину «політичного питання», при цьому сприйняту органом конституційної юрисдикції. Інакше матиме місце ситуація, коли такий неполітичний владний суб’єкт, як Конституційний Суд, формулюватиме власні основи політики, вказуючи Уряду та парламенту на правильність визначеної ним (Судом) альтернативи. Як приклад наведемо правову позицію Конституційного Суду України у справі про платні ме-

дичні послуги: «...вихід із критичної ситуації, що склалася з бюджетним фінансуванням охорони здоров'я, не у впровадженні практично необмеженого переліку платних медичних послуг, а у зміні... концептуальних підходів до вирішення проблем, пов'язаних із забезпеченням конституційного права на медичну допомогу, – розробці, затвердженні та впровадженні відповідних загальнодержавних програм, у яких було б чітко визначено гарантований державою (у тому числі державним фінансуванням) обсяг безоплатної медичної допомоги всім громадянам у державних та комунальних закладах охорони здоров'я, впровадженні медичної допомоги та інше» (Рішення від 25.11.1998 р. № 15-рп/98) [9].

Висновки. Конституція повинна обмежувати політику, там де є загроза наступу на права і свободи людини, але там, де йдеться про найважливіші питання зовнішньої та внутрішньої політики, прерогатива має бути віддана суверену, тобто народ повинен мати право в результаті чергових виборів змінювати вектори та зміст політики держави.

Список використаних джерел:

1. Opinion on the Draft Constitution of Ukraine (text approved by the Constitutional Commission on 11 March 1996 (CDL(96)15)). URL: <http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDLINF%281996%29006-e>)
2. Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України 02.06.2010 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_2?id=&pf3516=6451&skl=7
3. Ковриженко Д. *Інститут вето: зарубіжний досвід, національне законодавство і практика, пропозиції*. Київ, 2009.
4. Яценюк спростить процедуру імпічменту президента. URL: <http://www.pravda.com.ua/news/2007/12/10/3333663/>
5. Рішення Конституційного Суду України (у справі щодо конституційності Указу Президента України «Про деякі питання керівництва зовнішньополітичною діяльністю держави») від 15.02.2009 р. № 2-рп/2009 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-09#Text>
6. The Constitution of Finland URL: <https://finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf>
7. The Constitution of the Republic of Lithuania <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/079fcad0cf8711ecb69ea7b9ba9d787b?jfwid=b4541z9dz>

8. Конституція Португалії Текст URL: <https://legalns.com/download/books/cons/portugal.pdf>
9. Рішення Конституційного Суду України (у справі про платні медичні послуги) від 25.11.1998 р. № 15-рп/98 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-98#Text>

References :

1. Opinion on the Draft Constitution of Ukraine (text approved by the Constitutional Commission on 11 March 1996 (CDL(96)15)). URL:<http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDLINF%281996%29006-e>)
2. Vysnovok Holovnoho naukovy-ekspertnoho upravlinnia Aparatu Verkhovnoi Rady Ukrainy 02.06.2010 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_2?id=&pf3516=6451&skl=7
3. Kovryzhenko D.(2009). Instytut veto: zarubizhnyi dosvid, natsionalne zakonodavstvo i praktyka, propozyitsii. Kuyiv.
4. Yatseniuk sprostyt protseduru impichmentu prezydenta. URL: <http://www.pravda.com.ua/news/2007/12/10/3333663/>
5. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy (u spravi shchodo konstytutsiinosti Ukazu Prezydenta Ukrainy «Pro deiaki pytannia kerivnytstva zovnishnopolitychnoiu diialnistiu derzhavy») vid 15.02.2009 r. № 2-rp/2009 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-09#Text>
6. The Constitution of Finland URL: <https://finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf>
7. The Constitution of the Republic of Lithuania <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/079fcad0cf8711ecb69ea7b9ba9d787b?jfwid=b454lz9dz>
8. Konstytutsiia Portuhalii Tekst URL: <https://legalns.com/download/books/cons/portugal.pdf>
9. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy (u spravi pro platni medychni posluhy) vid 25.11.1998 r. № 15-rp/98 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-98#Text>

Yu. H. Barabash

Problematic Aspects of Constitutionalization of Political Domain Issues in the State Legal Practice of Ukraine

***Abstract.** The article is dedicated to the complex issues surrounding the constitutionalization (regulation at the level of the Constitution and constitutional*

laws) of specific questions in the political sphere, such as the organization of internal parliamentary activities and the establishment of principles governing both domestic and foreign policy, as they have manifested in Ukraine's state-legal practice. It is illuminated that one of the challenges facing nascent democracies like Ukraine is the task of orchestrating a harmonious interaction among its highest governing institutions (and within them, particularly in the case of collegial bodies of governance) that would either obviate conflict or at least minimize severe confrontation. A propensity for incessant experimentation, not only with electoral systems but also with forms of governance (Ukraine has tested presidential, super-presidential during the period of the Constitutional Agreement, presidential-parliamentary, and parliamentary-presidential systems), exerts a significant impact on the national situation.

For a nation embarking on the path of democratization, there always exists the quandary of guaranteeing core values taken as a guiding compass. Often, this concern leads to an expansion of the traditional scope of the Constitution by incorporating principles governing specific areas of societal life. Clearly, the constitutional enshrinement of such principles provides an enduring framework for the trajectory of state development. Concurrently, for the future constitutional evolution to align with the conditions of democratic governance, a clearly defined «political question» doctrine must be accepted by the constitutional jurisdictional authority.

The paper argues for the imperative of collaboration among the Parliament, the Head of State, and the Cabinet of Ministers across all facets of state policy, including in the realm of foreign policy. At the same time, such forms of interaction must be founded on political dialogue, an inherent element of democratic governance. The Constitution should constrain policy in instances where there is a threat to individual rights and freedoms; however, in matters pertaining to the most critical issues of both domestic and foreign policy, prerogative should be granted to the sovereign, meaning the populace should have the right to alter the vectors and substance of state policy through periodic elections.

Keywords: *Constitutionalization, Constitutional Status of Parliamentary Majority, Subject Matter of the Constitution, Foundations of Domestic and Foreign Policy.*